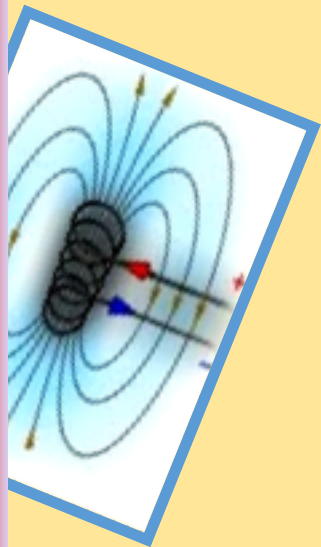

ТЕХНИКИЙН ХӨГЖИЛ БА ЦАХИЛГААНЫ РЕАКТИВ ЧАДЛЫН ТУХАЙ **ХУУЧИН**, **ШИНЭ** ОЙЛГОЛТУУД

Хэлэлцүүлэг

Илтгэгч: Зөвлөх инженер Т.Минжүүр

Улаанбаатар хот
2016 он

Хэлэлцүүлгийн агуулга

Реактив чадал, Компенсацлах төхөөрөмж

Реактив чадал → Бодит чадалд “хувирах”

**Реактив энергийн тоолуураар
“Бодит” энергийг бүртгэж байгаа жишээнүүд**

Бодит, Хуурмаг - Чадал, Энерги - хэмжүүрүүд

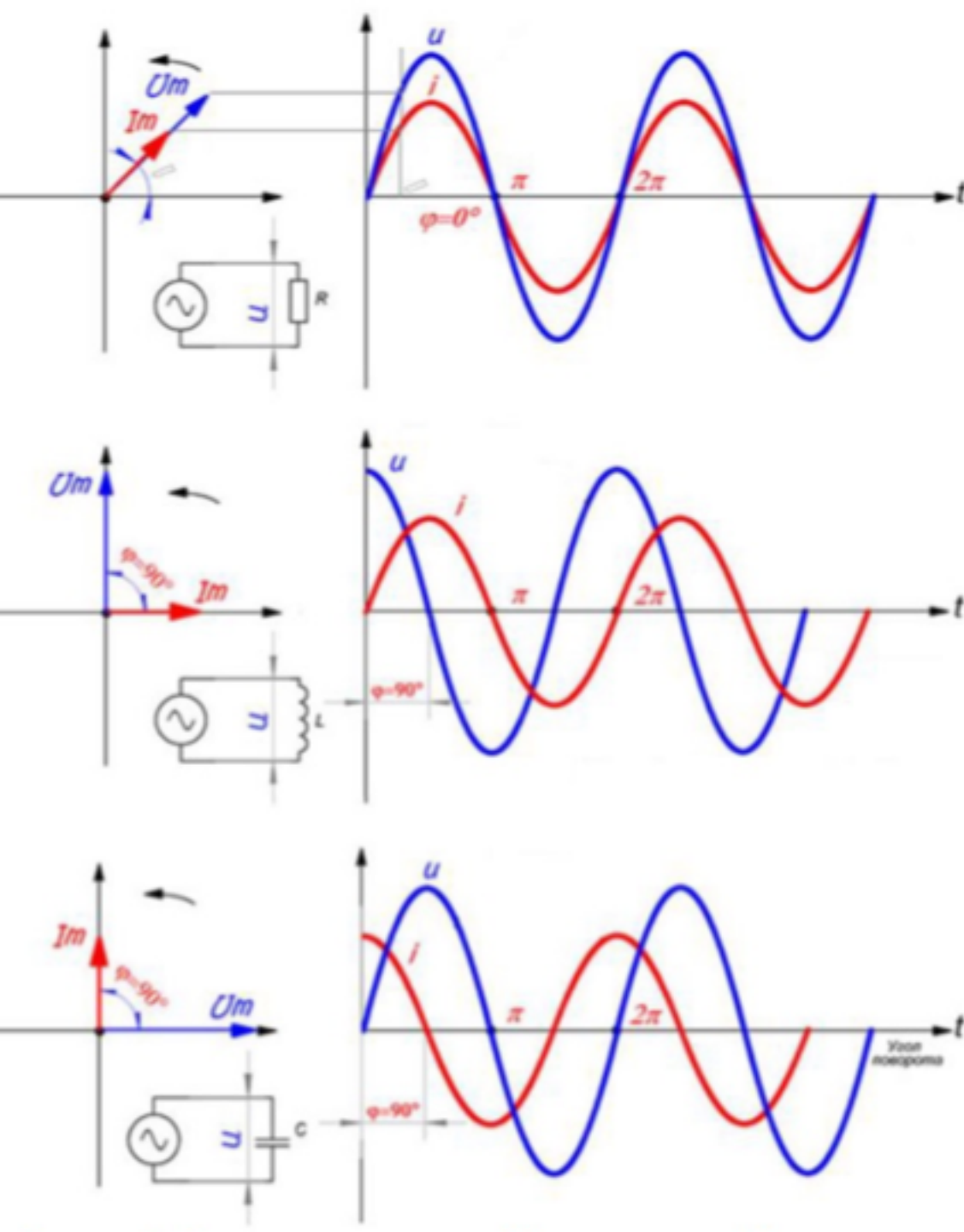
**Реактив энергийн тоолуур “Бодит” энергийг бүртгэж
байгааг нотлох туршилын хэмжилт**

Цахилгаан эрчим хүчний зарим онцлог шинжүүд

Хувьсах хүчдэлийн цахилгаан хэлхээнд холбогдсон резистороор гүйх цахилгаан гүйдэл нь фазаар хүчдэлтэйгээ давхацдаг.

Хувьсах хүчдэлийн цахилгаан хэлхээнд холбогдсон ороомог нь соронзон оронг үүсгэж, цахилгаан гүйдэл нь хүчдэлээсээ 90 градусаар хоцордог.

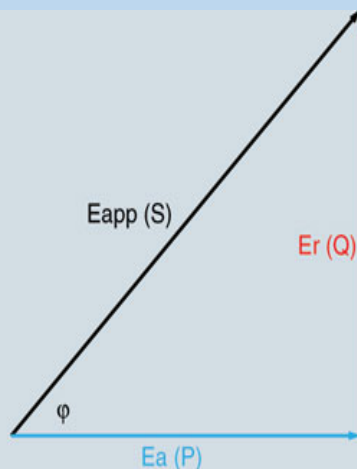
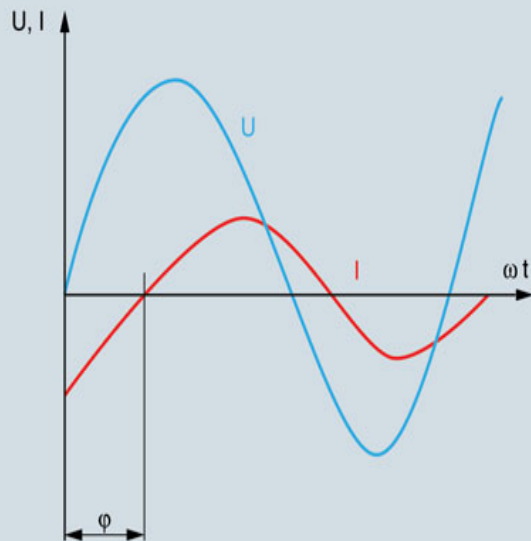
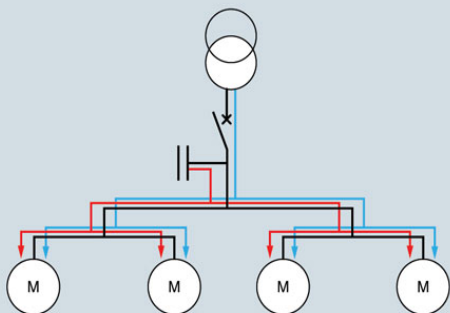
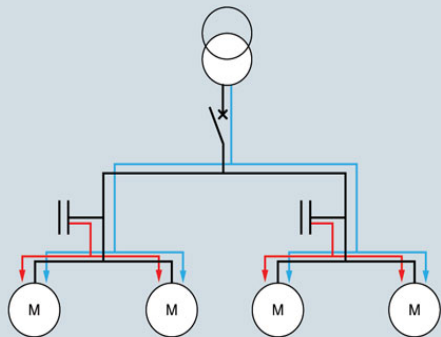
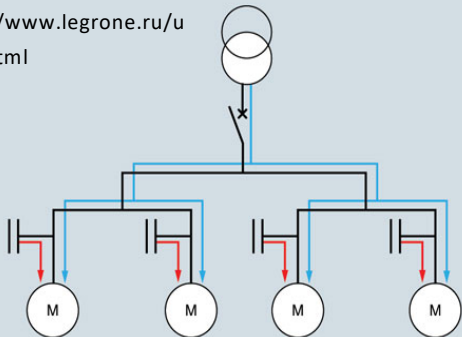
Хувьсах хүчдэлийн цахилгаан хэлхээнд холбогдсон конденсатор нь цахилгаан оронг үүсгэж, цахилгаан гүйдэл нь хүчдэлээсээ 90 градусаар түрүүлдэг.

**Реактив чадал,
Компенсаци
төхөөрөмж**

Индукцийн реактив чадлыг компенсцлах конденсатор, байрлалууд

<http://www.legrone.ru/ukrm.html>

Реактив энерги бол
Соронзон орон,
Цахилгаан орон хооронд
ээлжлэн шилжихдээ
нэмэлт нөхөлт шаардахгүй
хэсэг.

Расчет мощности

$$\vec{S} = \vec{P} + \vec{Q}$$

$$S = \sqrt{P^2 + Q^2}$$

Для трехфазных систем электропитания:

$$S = \sqrt{3} UI$$

$$P = \sqrt{3} UI \cos \varphi$$

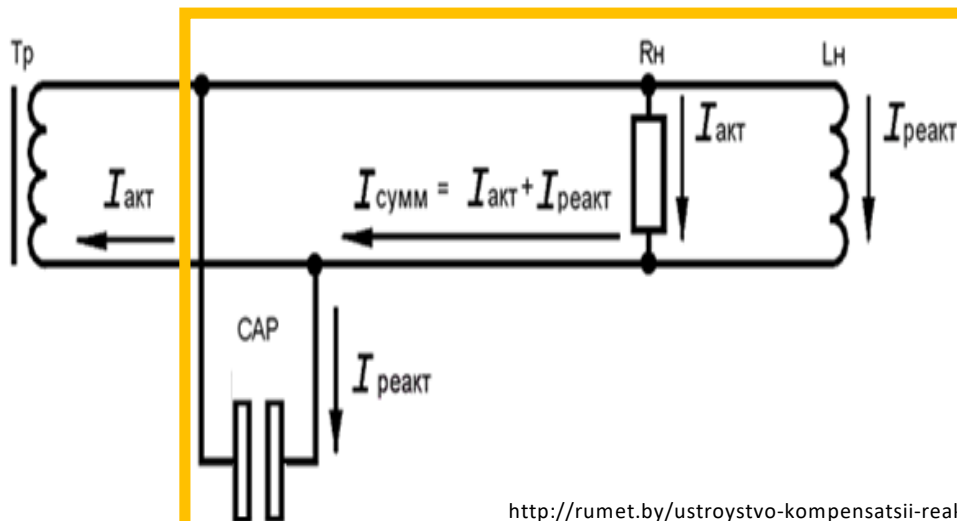
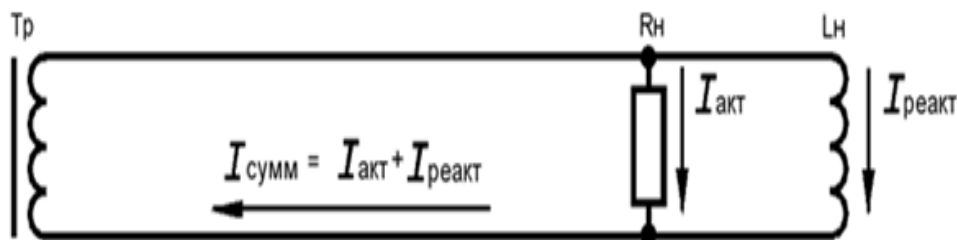
$$Q = \sqrt{3} UI \sin \varphi$$

Для однофазных систем электропитания множитель $\sqrt{3}$ исчезает.

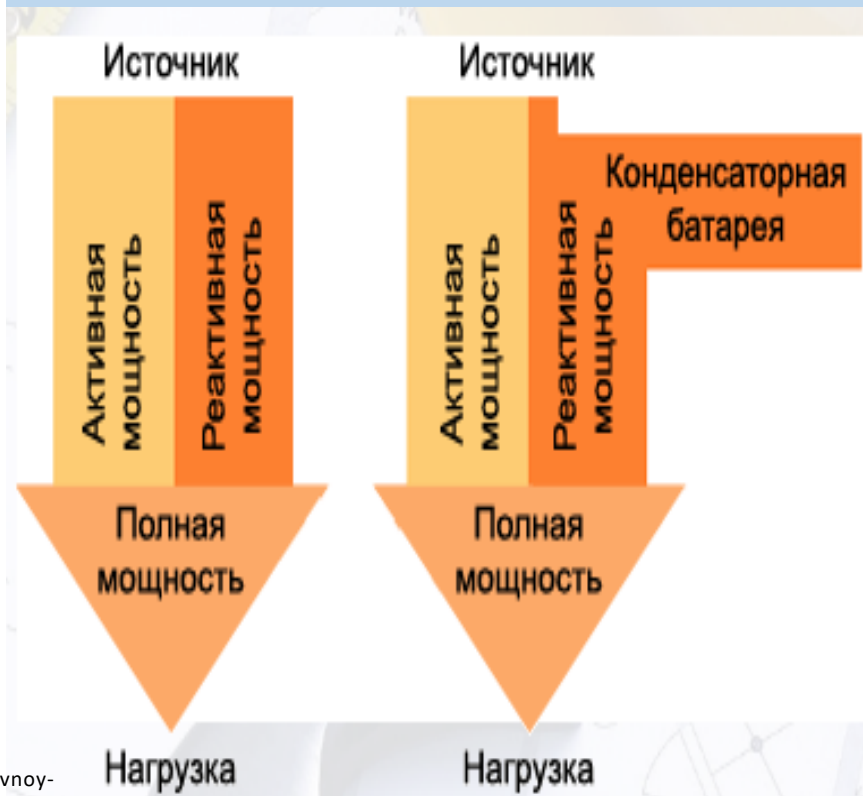
$$\cos \varphi = \frac{P \text{ (kW)}}{S \text{ (kVA)}}$$

Индукцийн реактив чадлыг компенсацлах конденсатор, нөлөө

<http://rumet.by/ustroystvo-kompensatsii-reaktivnoy-moshnosti>

Багтаамжийн реактив чадлыг компенсцлах дроссель

http://www.ru.elhand.pl/pub/File/Aktualnosci/Z-prasy/RU/Kompensacja_mocy_biernej_pojemnosciowej_z_zastosowaniem_dlawikow_indukcyjnych_RU.pdf

Распределитель 400В

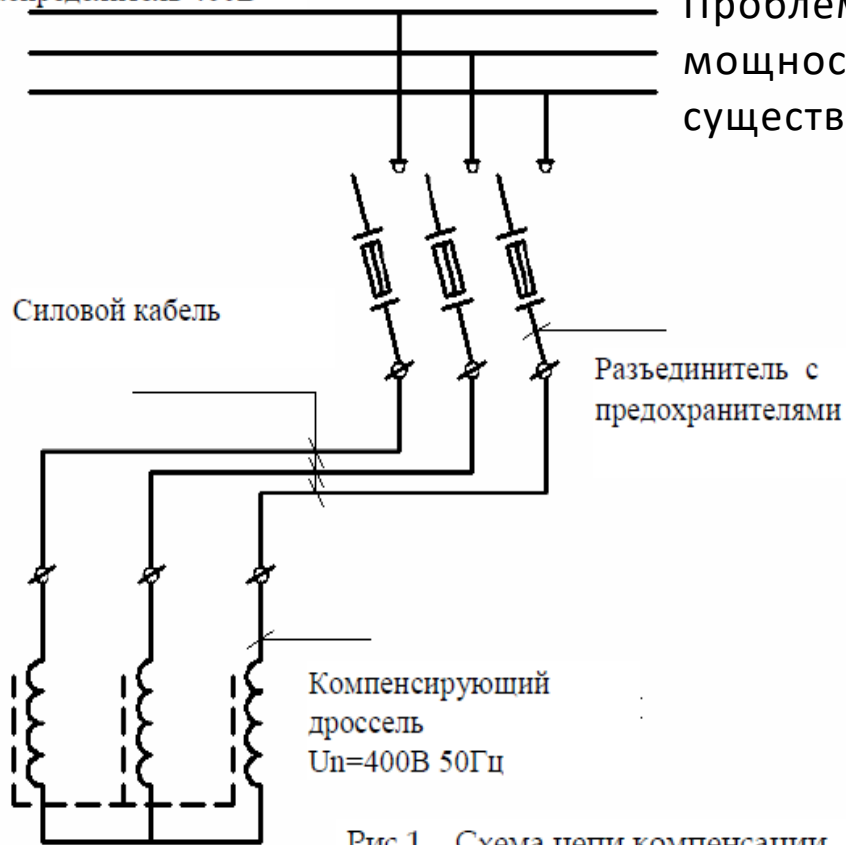

Рис.1 Схема цепи компенсации реактивной емкостной мощности

Проблема компенсации реактивной емкостной мощности чаще всего возникает на предприятиях, где существуют разветвленные кабельные сети.

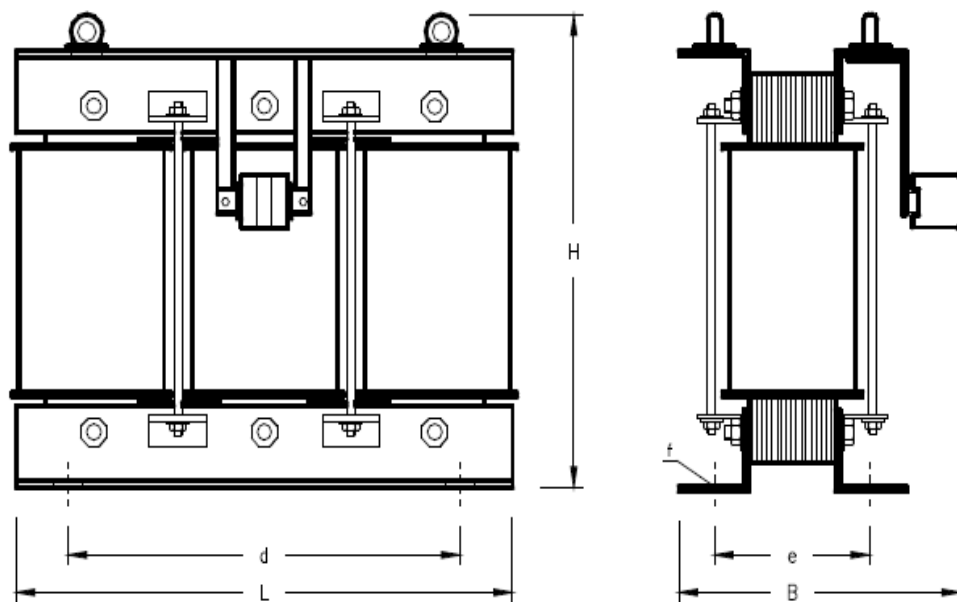
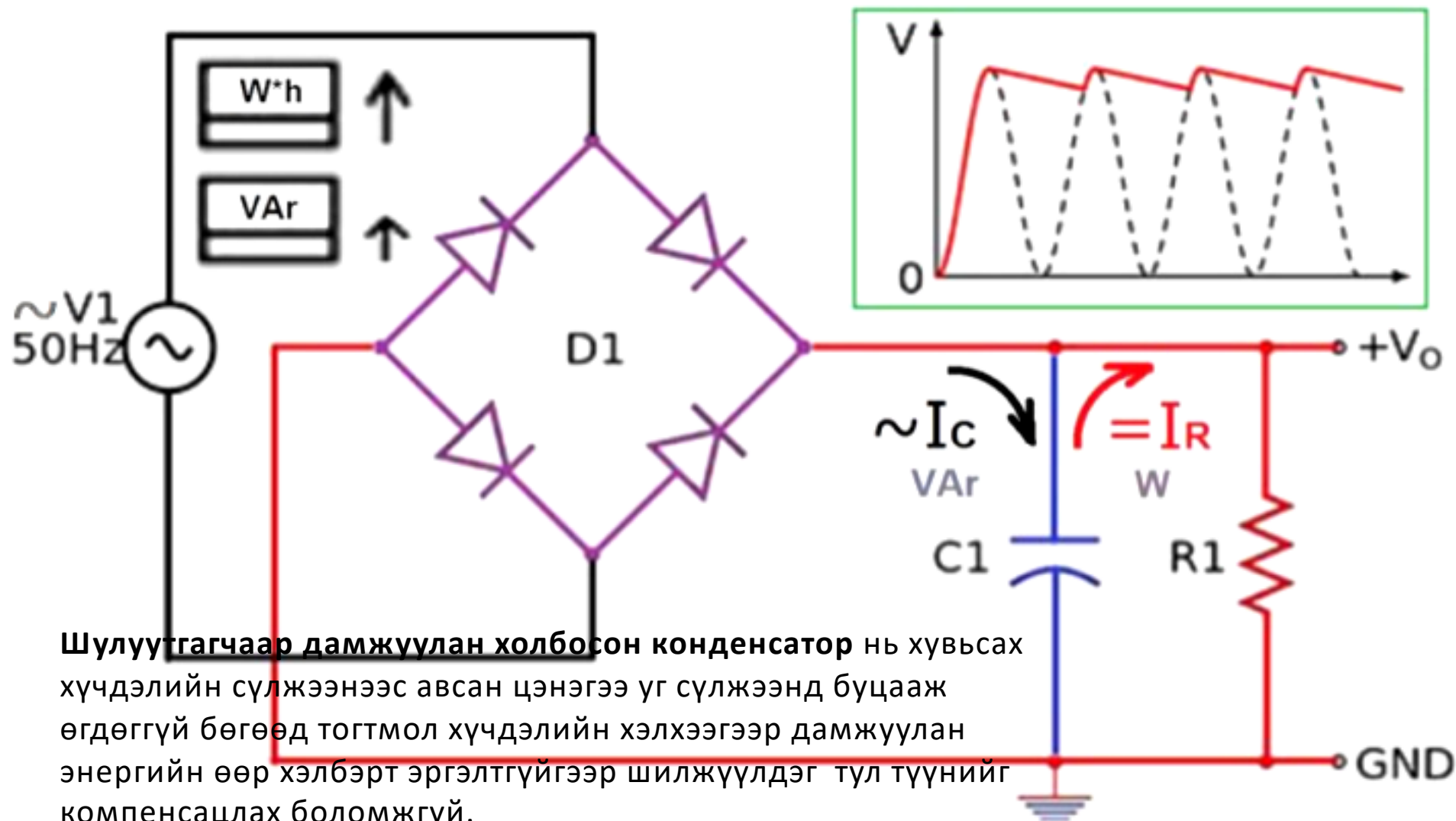

Рис.2 Эскиз компенсационного дросселя типа ED3K

Шулуутгагч ба Конденсатор бүхий цахилгаан хэлхээ дэх гүйдэл, хүчдэл

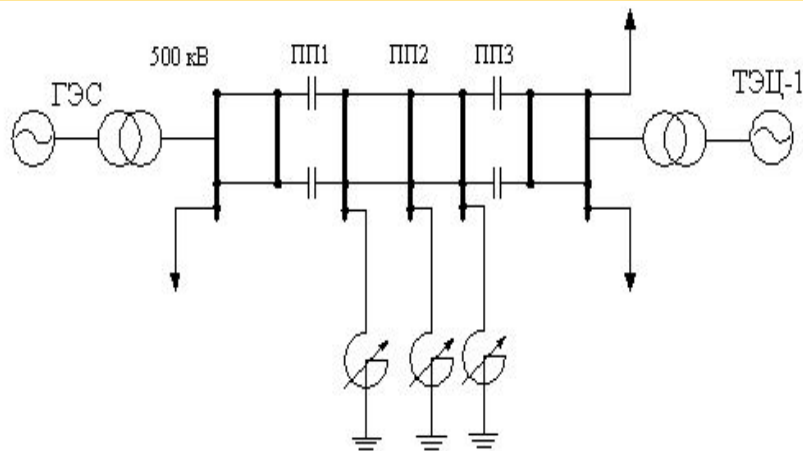
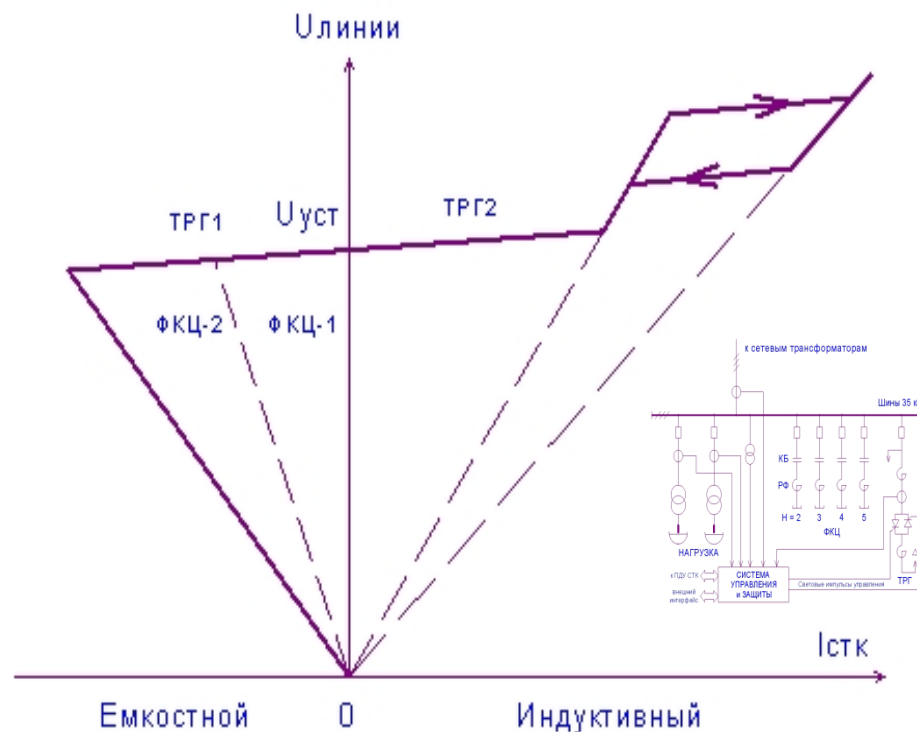
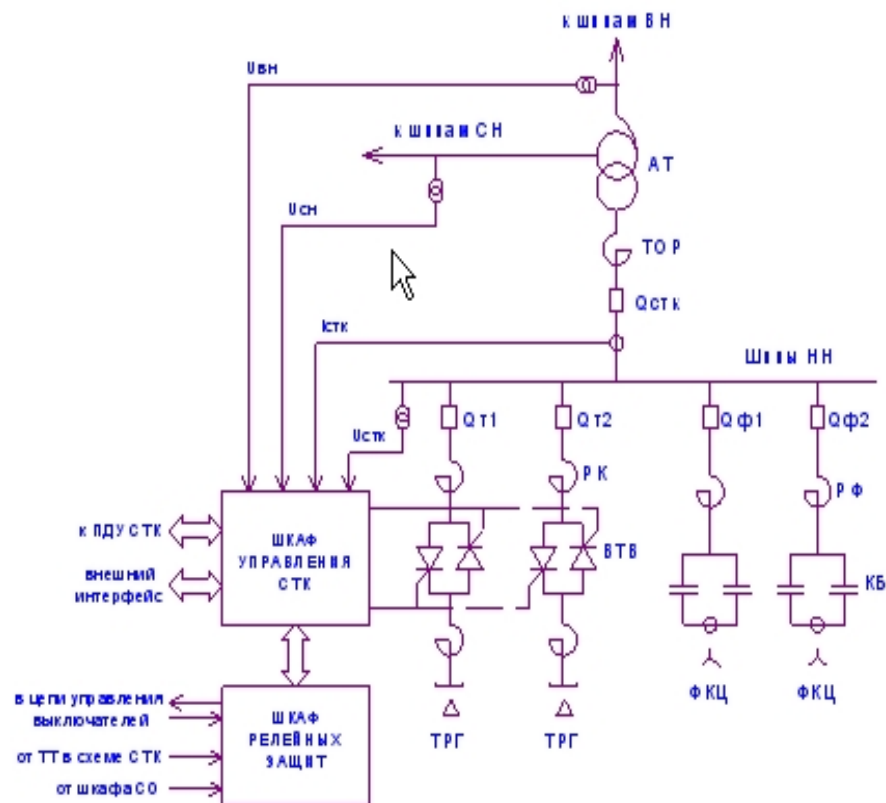

Рисунок №4 Принципиальная схема компенсированной электропередачи

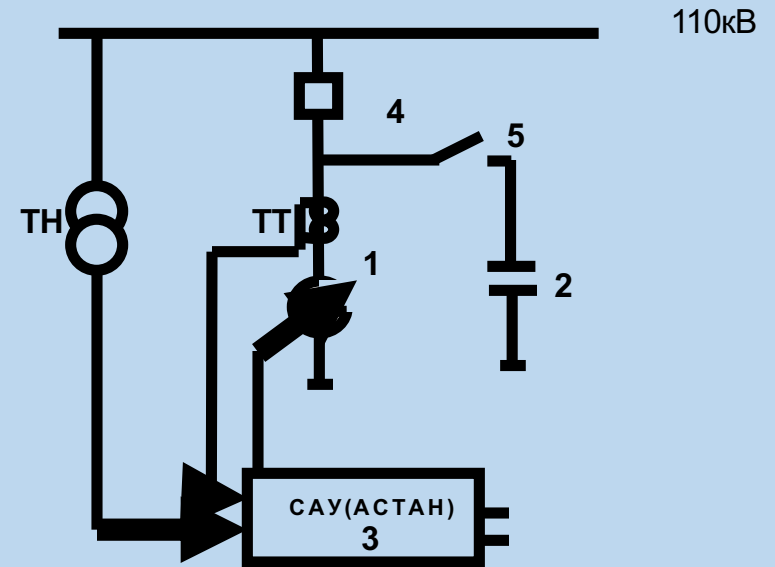
Өндөр хүчдэлийн шугамын Багтаамжийн реактив чадлыг компенсацлах Реакторууд

<http://nidec-asi-vei.ru/produksiya/staticheskie-tiristornie-kompensatori-reaktivnoy-moschnosti/>

СТК - Статический Тиристорный Компенсатор реактивной мощности

Автоматизированный ИРМ-110/25/25 на ПС «Звездная» (ПС «Сугмутская-2»), РФ 2007г.

- 1 – УШР 25/110;
- 2 - БСК 25/110;
- 3 - САУ (АСТАН);
- 4 - Выключатель 110 кВ.
- 5 – Разъединитель 110 кВ

Основные технические данные:

1. Номинальное напряжение	121 кВ
2. Номинальная мощность	25 Мвар
3. Диапазон изменения мощности	± 25 Мвар

УШР 25/110

Трехфазный управляемый реактор 25 Мвар, 110 кВ на п/ст «Кудымкар», РФ 1999 год.

Назначение:

Стабилизация напряжения в точке подключения и оптимизация перетоков реактивной мощности в прилегающей сети (подключен в параллель с ШКБ 42 Мвар).

Основные технические данные:

1. Номинальное напряжение	121 кВ
2. Номинальная мощность	25 Мвар
3. Диапазон изменения мощности	0,25÷30 МВАр
4. Время изменения мощности	2,0 с
5. Потери:	
- холостого хода	25 кВт
- номинальные	175 кВт
6. Мощность управления	160 КВА
7. Высшие гармоники в токе	< 4%
8. Полная масса	69 т

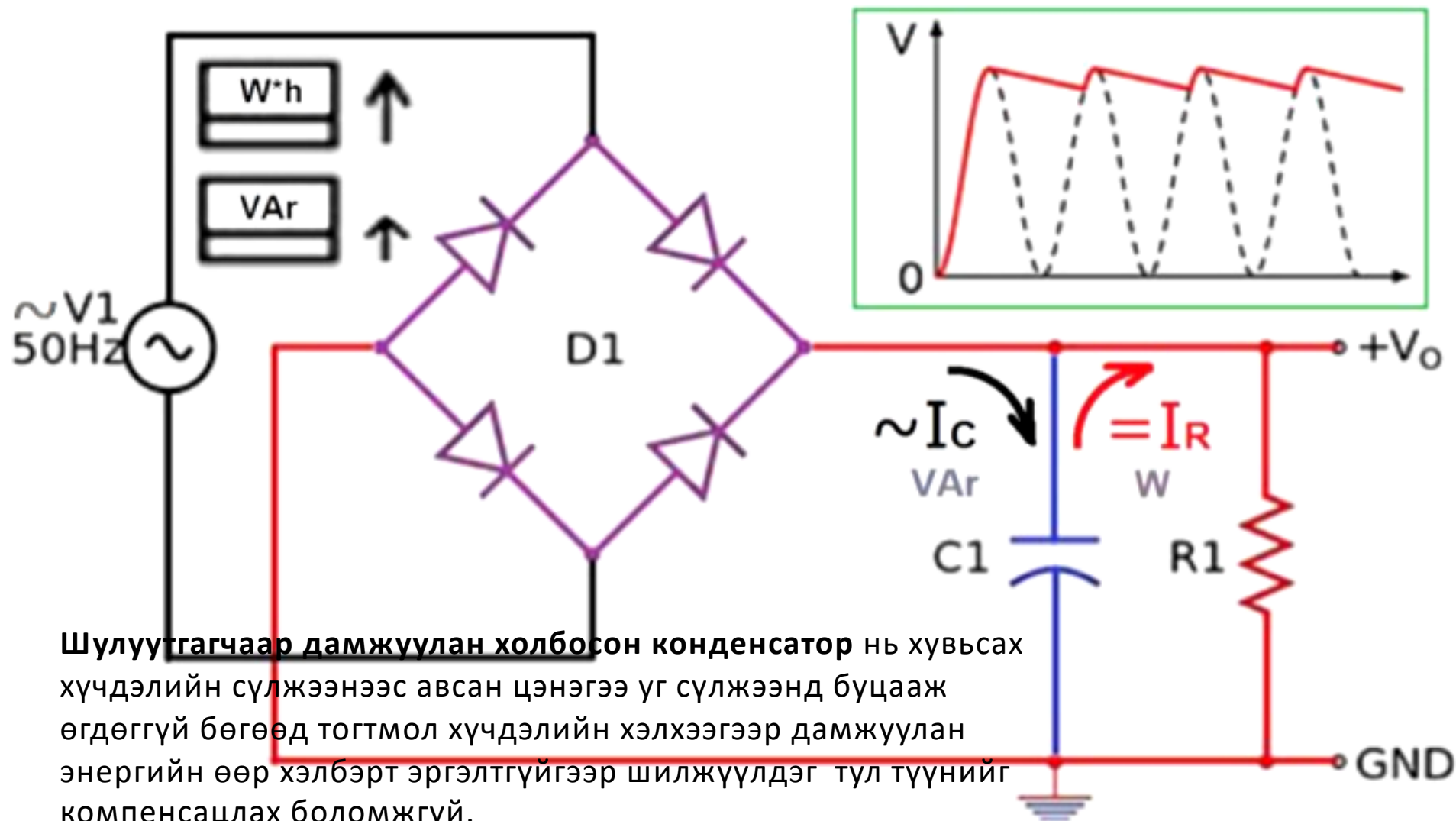
Заключение Заказчика (решение выездного семинара РАО «ЕЭС России» на месте установки):

1. Колебания напряжения ограничены до $\pm 1,5\%$.
2. В часы максимума нагрузки потери энергии в прилегающей сети снижены на 2,5 МВт.
3. За счет повышения пропускной способности транзита, строительство дополнительной линии 220 кВ отнесено на 10-15 лет.

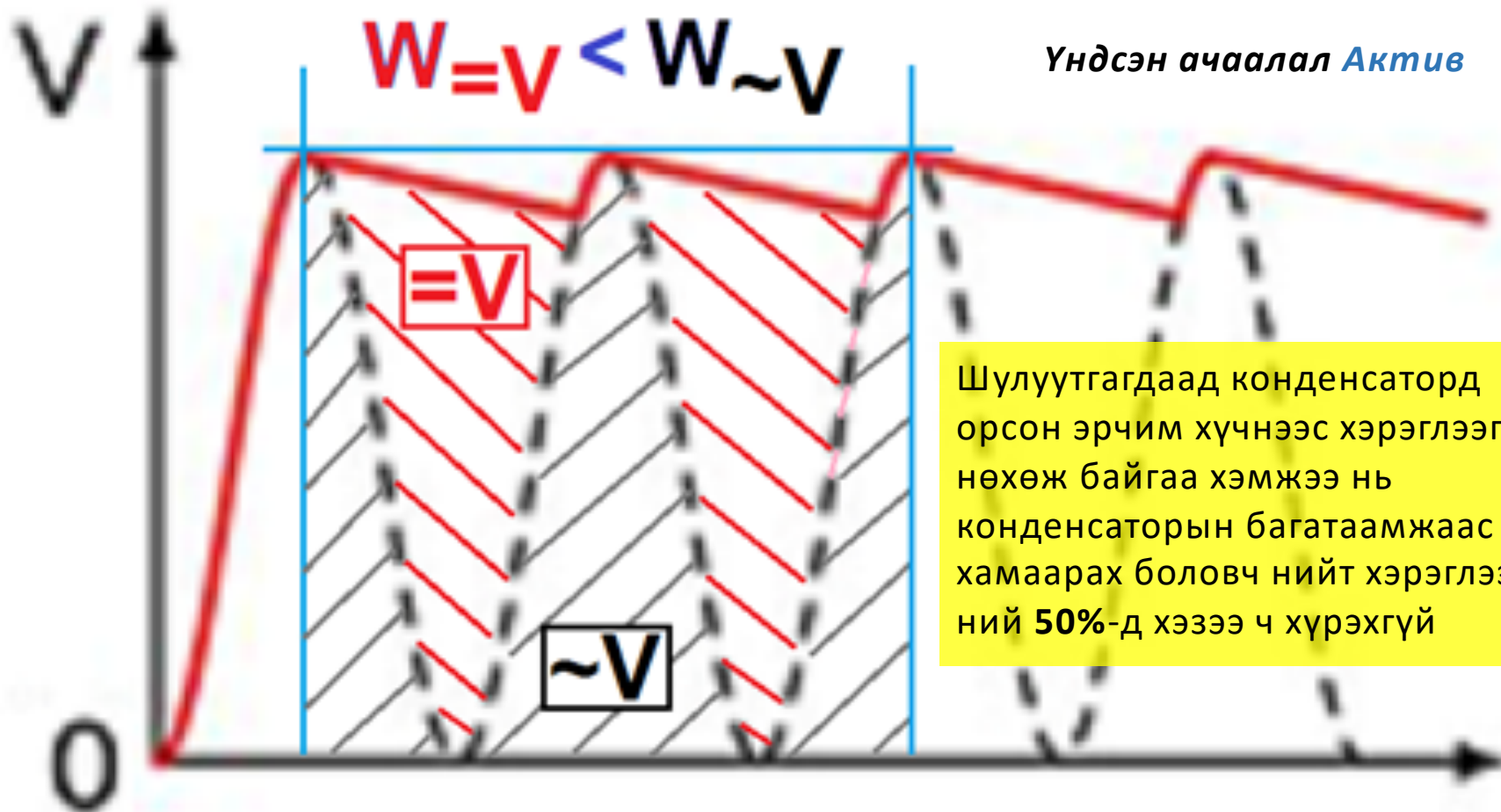
**Реактив чадал →
Бодит чадал**

**WL, WC -ийг
тусдаа бүртгэх**

Шулуутгагч ба Конденсатор бүхий цахилгаан хэлхээ дэх гүйдэл, хүчдэл

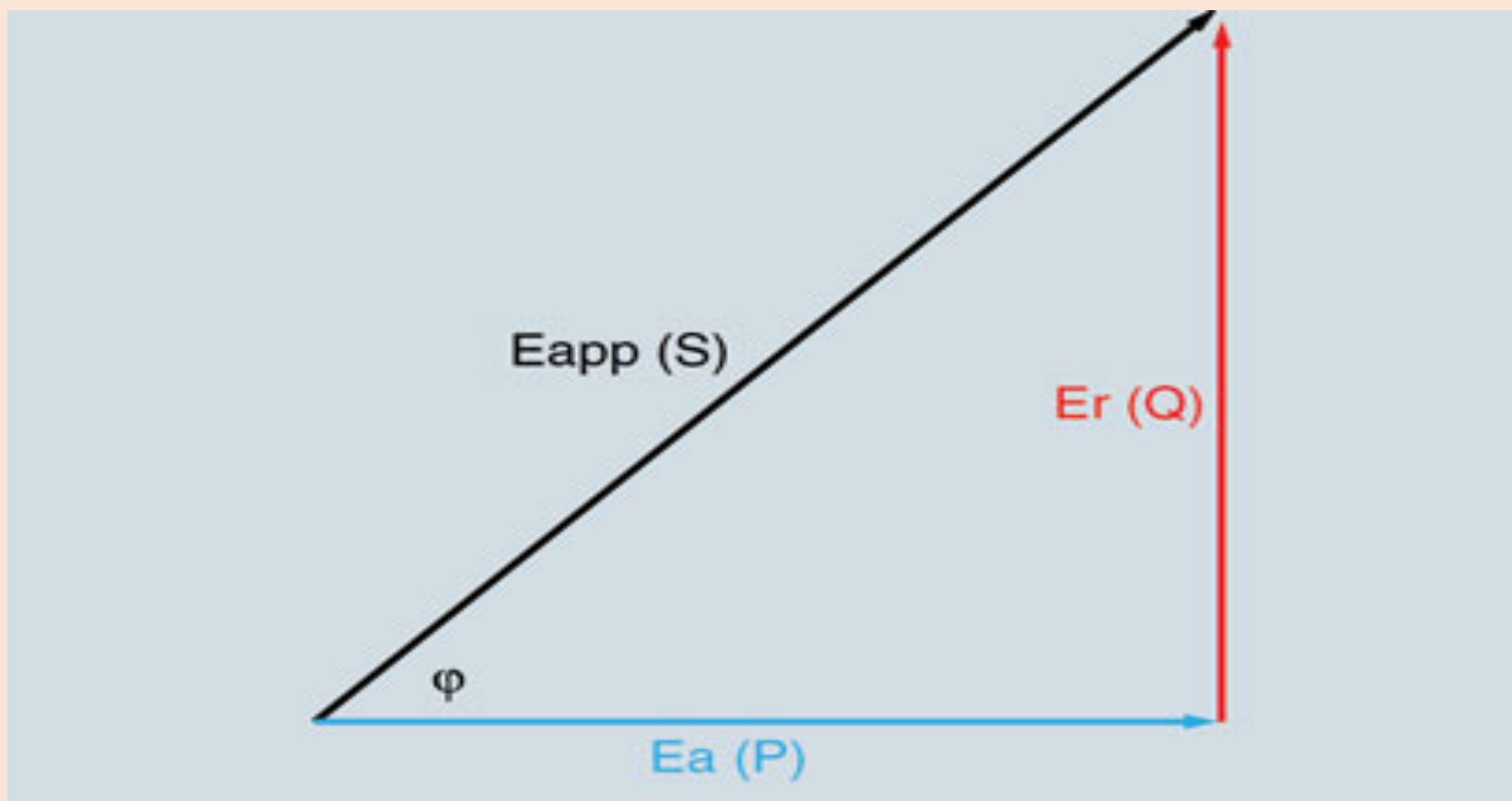
Хувьсах ба Шулуутгагдсан энергийн харьцаа

Хэрэв үндсэн ачаалал **Реактив** бол ???

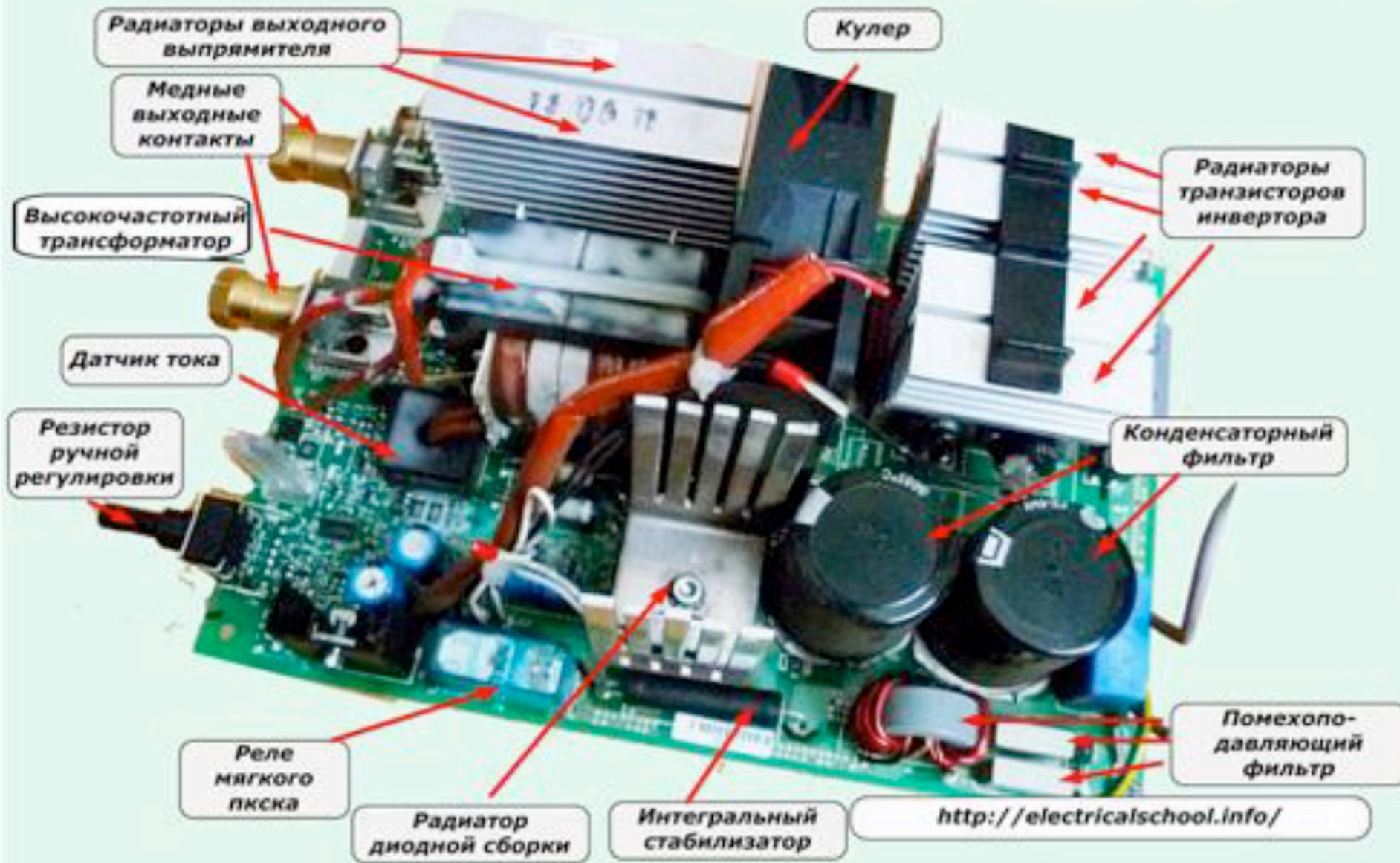
Багтаамжийн шинжтэй “бодит” энерги
оршиж байхын эерэг нөлөө

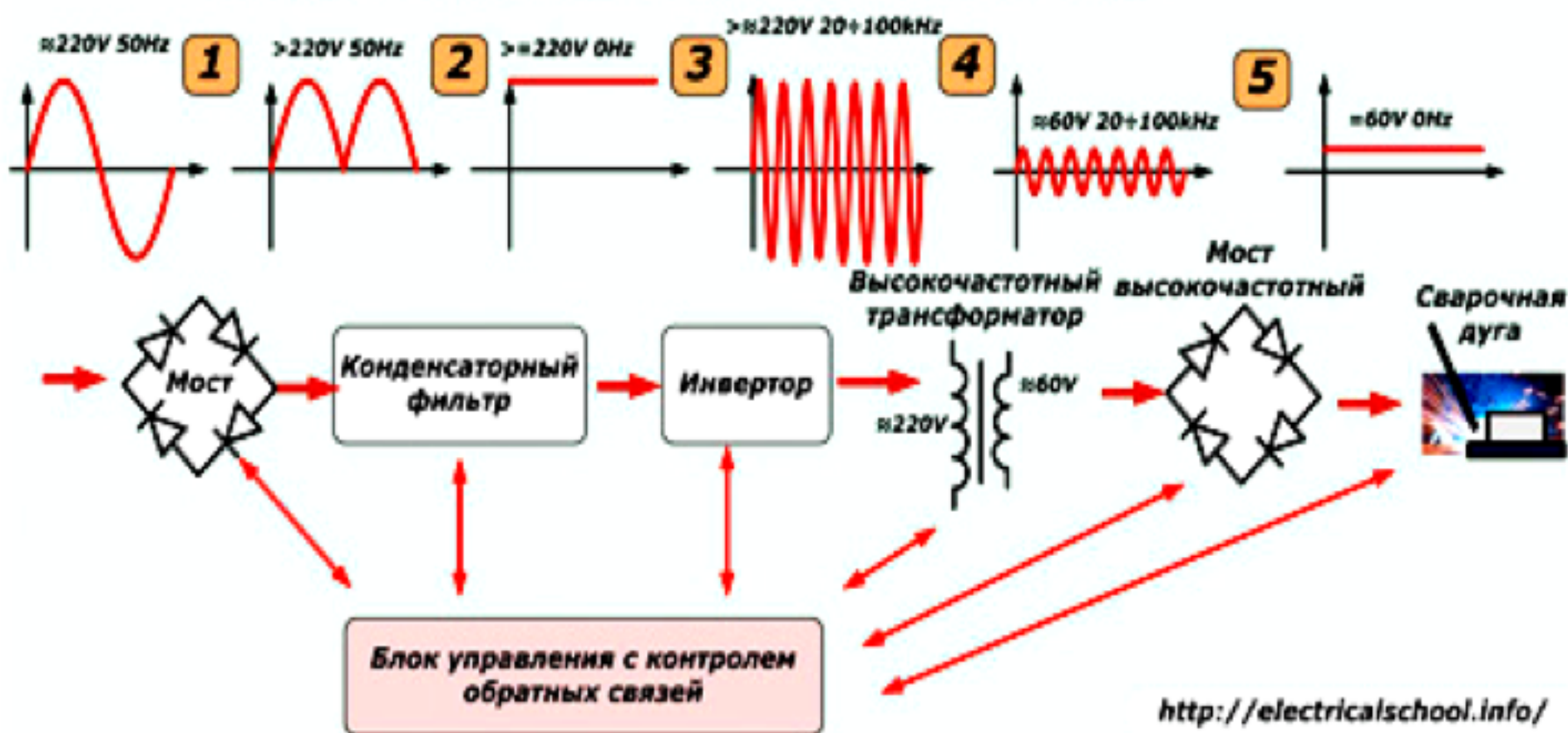
**Реактив энергийн
тоолуураар
“Бодит” энергийг
бүртгэж байгаа
жишээнүүд**

Зураг 11. Гагнуурын инверторын эд ангиуд

Алгоритм работы сварочного инвертора

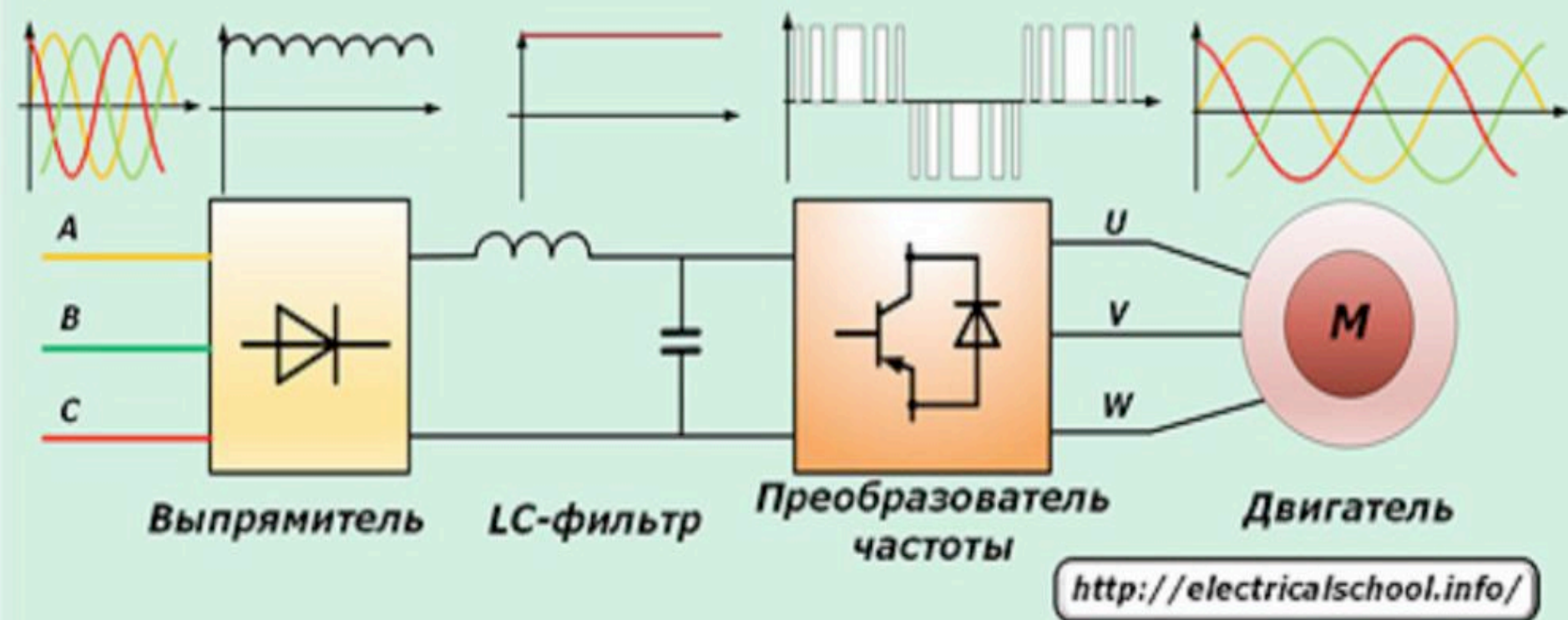

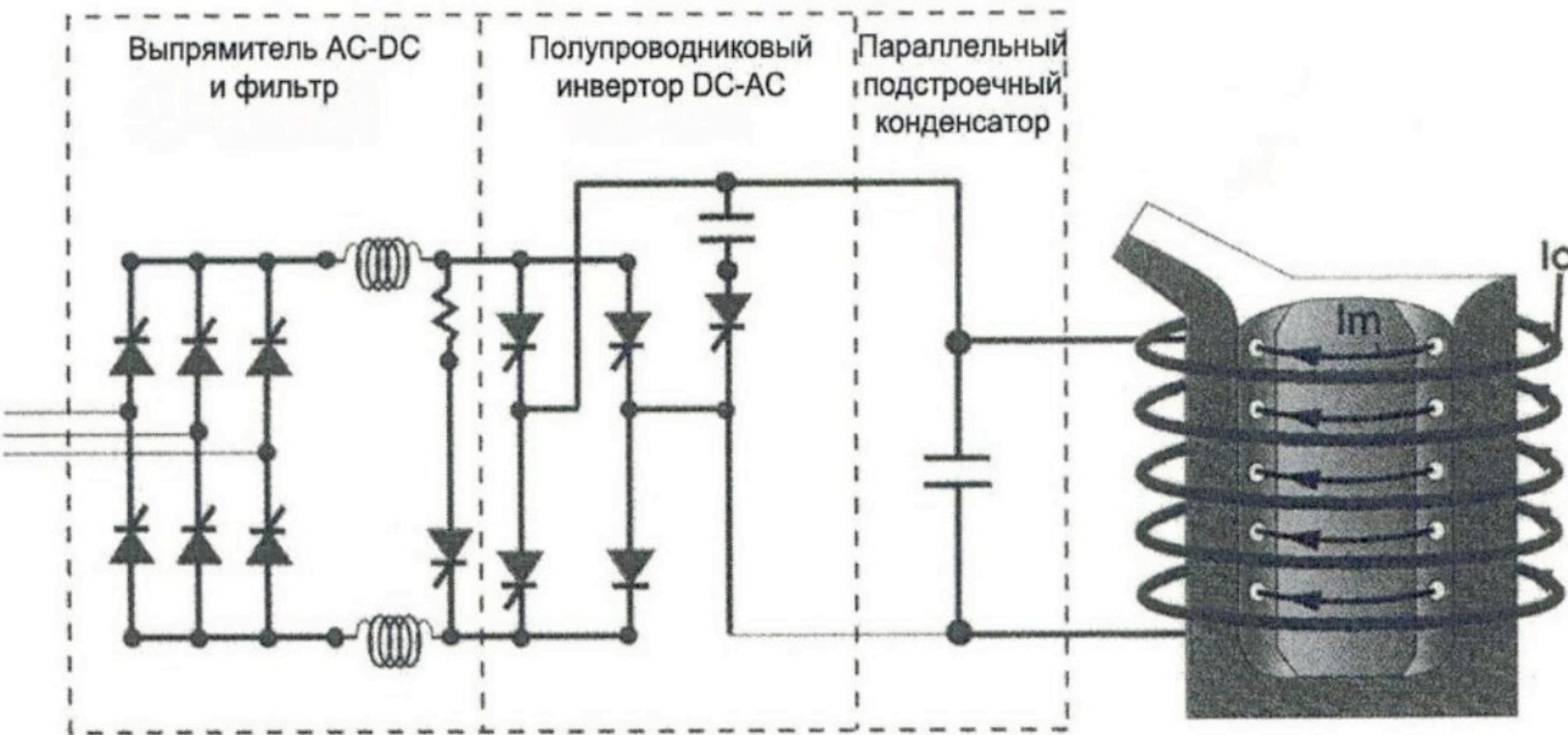

Зураг 13. Хөдөлгүүрийн тэжээлийн Инвертор бүхий щит

Зураг 12. Давтамжаар тохируулах зарчим

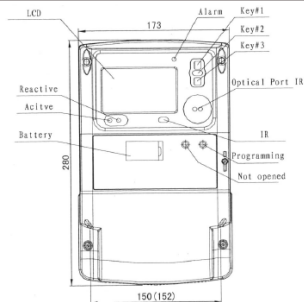

Зураг 14. Металл хайлуулах зуухны тристорын удирдлагатай тэжээлийн схем

**Бодит, Хуурмаг
Чадал, Энергийн
хэмжүүрүүд**

3-Phase 4-Wire Multi-Function Electronic Energy Meter

3-Phase 4-Wire Multi-Function Electronic Energy Meter

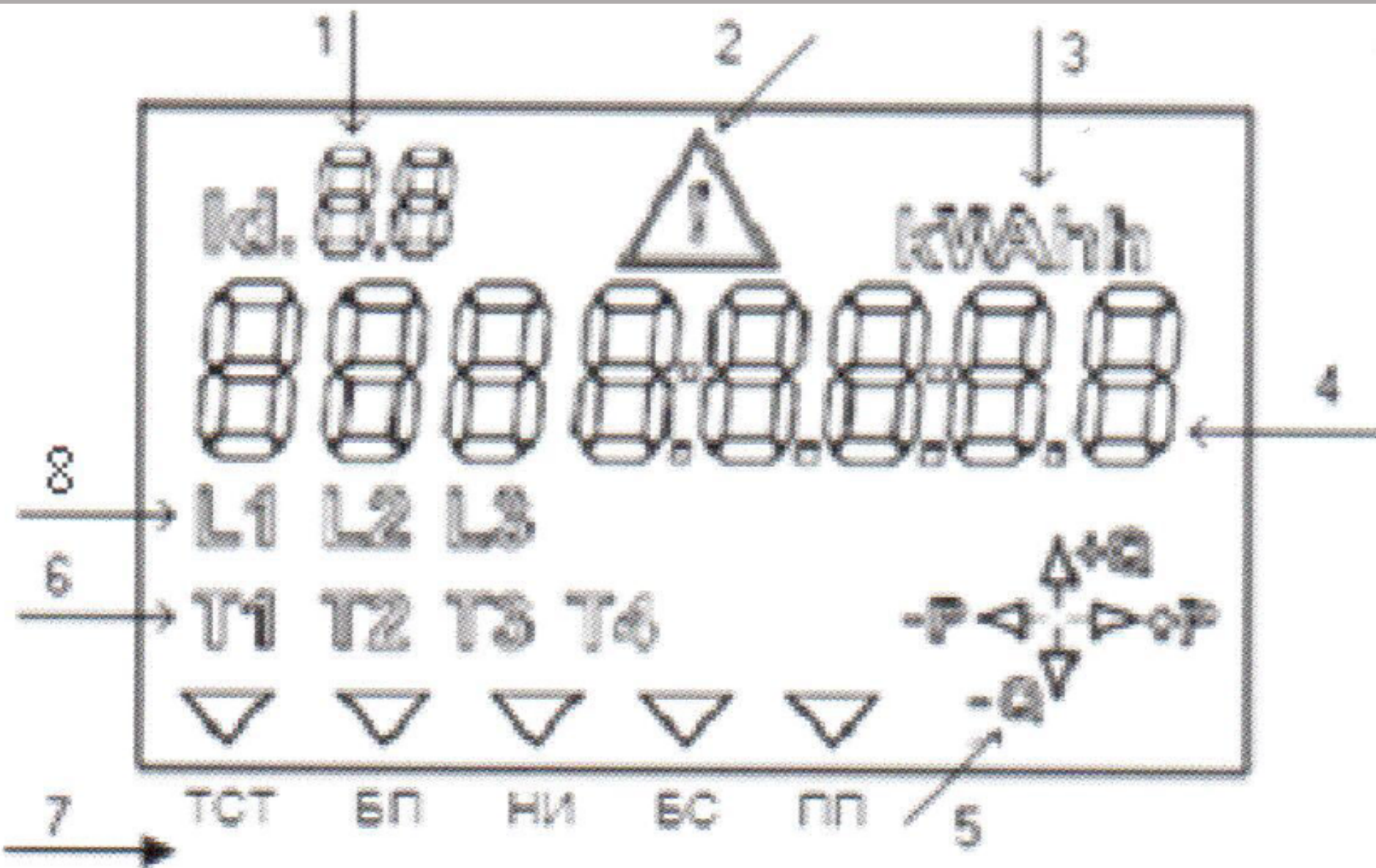
Type of display	Display code	Display content	Instruction
Active	0V00T	Import active accumulative energy of tariff T in this and last V month	kWh, 2 digits decimal
	0VP0T	Accumulative phase P import active energy of tariff T in this and last V month	kWh, 2 digits decimal
	0V01T	Accumulative export active energy of tariff T in this and last V month	kWh, 2 digits decimal
	0VP1T	Accumulative phase P export active energy of tariff T in this and last V month	kWh, 2 digits decimal
Reactive	1V00T	Accumulative reactive energy of tariff T, Quadrant 1 in this and last V month	kvarh, 2 digits decimal
	1V01T	Accumulative reactive energy of tariff T, Quadrant 2 in this and last V month	kvarh, 2 digits decimal
	1V02T	Accumulative reactive energy of tariff T, Quadrant 3 in this and last V month	kvarh, 2 digits decimal
	1V03T	Accumulative reactive energy of tariff T, Quadrant 4 in this and last V month	kvarh, 2 digits decimal
	1V04T	Accumulative reactive energy of tariff T, Quadrant 1+2 in this and last V month	kvarh, 2 digits decimal
	1V05T	Accumulative reactive energy of tariff T, Quadrant 1+3 in this and last V month	kvarh, 2 digits decimal
	1V06T	Accumulative reactive energy of tariff T, Quadrant 1+4 in this and last V month	kvarh, 2 digits decimal

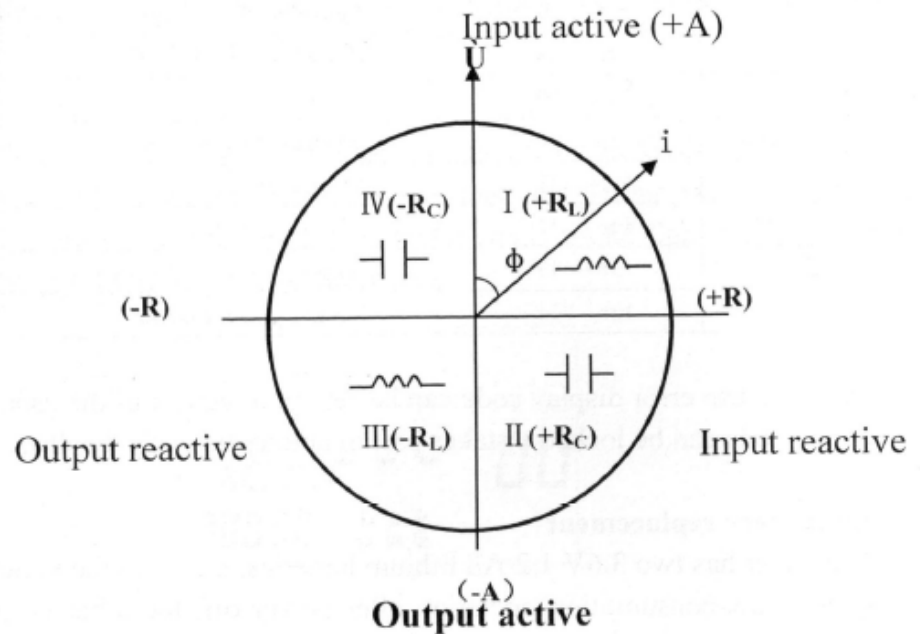
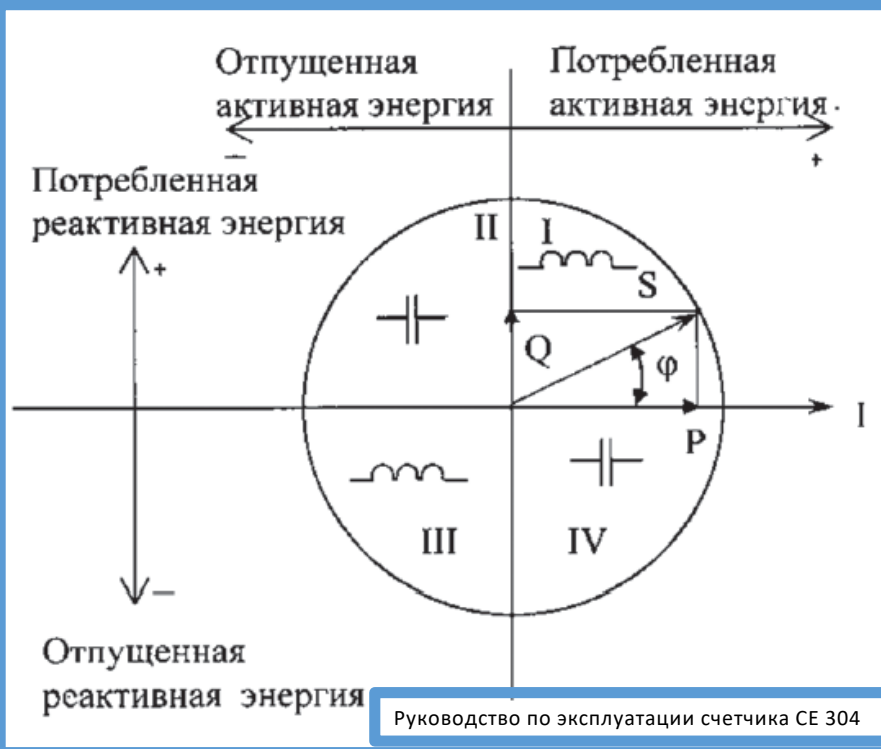
	1V06T	Accumulative reactive energy of tariff T, Quadrant 1+4 in this and last V month	kvarh, 2 digits decimal
	1V07T	Accumulative reactive energy of tariff T, Quadrant 2+3 in this and last V month	kvarh, 2 digits decimal
	1V08T	Accumulative reactive energy of tariff T, Quadrant 2+4 in this and last V month	kvarh, 2 digits decimal
	1V09T	Accumulative reactive energy of tariff T, Quadrant 3+4 in this and last V month	kvarh, 2 digits decimal
Demand	2V00T	Import active MD of Tariff T this month and last V month	kW, 4 digits decimal
	2V01T	Export active MD of Tariff T this month and last V month	kW, 4 digits decimal
	2V02T	Import reactive MD of Tariff T this month and last V month	kvar, 4 digits decimal
	2V03T	Export reactive MD of Tariff T this month and last V month	kvar, 4 digits decimal
Demand time	3V00T	Time occurred of import active MD at tariff T this month and last V month	Mm,dd,hh,mm
	3V01T	Time occurred of export active MD at tariff T this month and last V month	Mm,dd,hh,mm
	3V02T	Time occurred of import reactive MD at tariff T this month and last V month	Mm,dd,hh,mm
	3V03T	Time occurred of export reactive MD at tariff T this month and last V month	Mm,dd,hh,mm
	4000	Total active real-time power	kW, 4 digits decimal

3.1 Display in full screen

A: Active energy
 R: Reactive energy
 R_L : Inductive reactive energy
 R_C : Capacitive reactive energy

5. The definition of energy measurement 4 quadrant

The vertical axis in measurement surface stands for voltage phase quantity $\dot{U}$ (be fixed in the vertical axis), instantaneous current phase quantity is for current energy transition which have ϕ phase angle compared with the voltage phase quantity. Φ phase angle is positive in clockwise.

**Реактив энергийн тоолуур
“Бодит” энергийг бүртгэж
байгааг нотлох туршилын
ХЭМЖИЛТ**

№	Очсон	Өмнөх	Сүүлч	Зөрүү kWh	Төлбөр ₮
1	15.04.30	29348	31690	2342	360 760
2	15.05.29	31690	32258	568	81 520
3	15.06.30	32258	32882	624	89 362
4	15.07.30	32882	33575	693	103 876
5	15.08.28	33575	34207	632	114 820
6	15.09.28	34207	35133	926	165 575
7	15.10.27	35133	36052	919	166 071
8	15.11.30	36052	40671	4619	806 909
9	15.12.26	40671	44403	3732	680 901
10	16.01.26	44403	51598	7195	1 273 135
11	16.02.29	51598	57340	5742	1 002 606
12	16.03.31	57340	60888	3548	628 812
					5 474 347

Аль нь хэмнэлттэй вэ ?

“Эрчим хүчийг 8 дахин үржүүлдэг” гэх халаалтын системийн Цахилгааны төлбөр нь ердийн халаалтаас маш бага гэсэн боловч **БОДИТ төлбөр** нь нийтийн халаалтынхаас 2-4 дахин их байна.

Дулааны цахилгаан станцууд зарцуулсан түлшнийхээ үнийг бүрэн олж авч чадахгүй, **1 кВт*ц** цахилгаан эрчим хүчинд зарцуулагдах **зардал нь өссөн** мэт болж хохирсоор байх болно.

хэрэглэгчийн тоолуурын мэдээлэл

хэрэглэгчийн код : 4191970 Нэр : НОМЫН ЦАГААН ӨРГӨӨ ХУДАЛДААНЫ ТӨВ

Тоолуурын үндсэн мэдээлэл

Дугаар : 401407103574 № : 401407103574 Төрөл : Электрон Марк : DTSD-111

Ампер : 100 A Хүчдэл : 380В Үйлдвэрлэсэн улс : Хятад Огноо : 2004 / 09 / 07

Баталгаажилт

Баталгаажуулсан газар : УБЦТС-ний лаб-2 Зөвшөөрлийн дугаар : 81268 Баталгаажсан огноо : 2014 / 09 / 22 Дуусах огноо : 2022 / 09 / 22

Байршил : Хэрэглэгчийн шитгэнд/Дото

Заалт

Тооцоолох трифын тоо : 1 Тарифаар

Хэлхээнд тавьсан : 2015 / 04 / 20

Сүүлд очсон : 2016 / 03 / 31

Бодит энерги

Заалт : 60888

Хуурмаг энерги

Заалт : 25449

Зураг 8. “Номын цагаан өргөө” дэх тооцооны тоолуурын бүртгэл

**“ЭХҮ”-ийн ажиллагааг шалгах, дүгнэлт өгөхөд
ШАТАХУУНЫ ЗАРЦУУЛАЛТ чухал үзүүлэлт болно.**

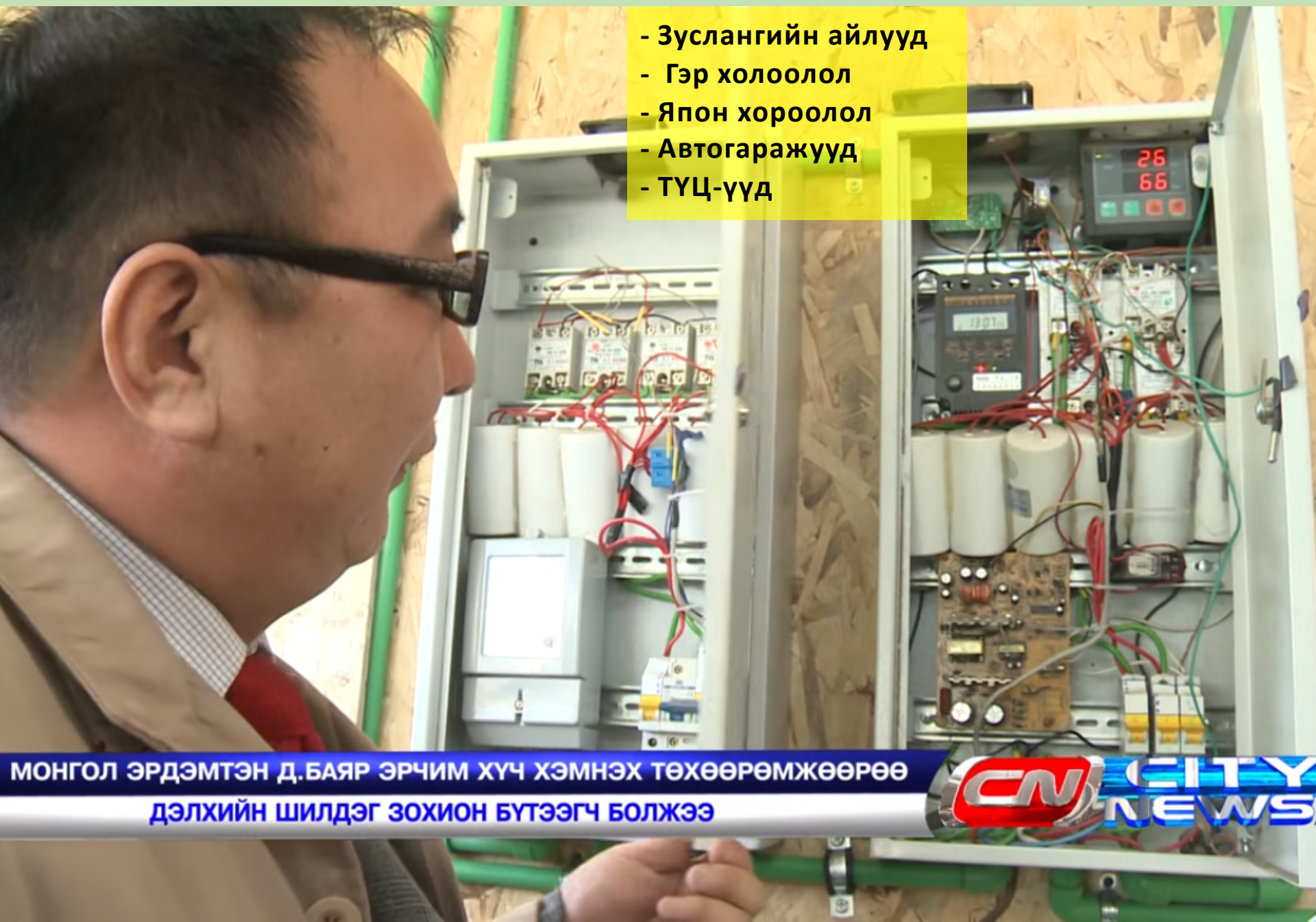

**Зураг 7. “Эрчим хүч үржүүлэгчийг
шалгах хэрэгсэл**

ААН, айл өрхүүд цахилгаан халаалтыг өргөн хэрэглэдэг болжээ.

- Зуслангийн айлууд
- Гэр холоолол
- Япон хороолол
- Автогаражууд
- ТҮЦ-үүд

МОНГОЛ ЭРДЭМТЭН Д.БАЯР ЭРЧИМ ХҮЧ ХЭМНЭХ ТӨХӨӨРӨМЖӨӨРӨӨ
ДЭЛХИЙН ШИЛДЭГ ЗОХИОН БҮТЭЭГЧ БОЛЖЭЭ

Хэлэлцүүлгээс гаргах зөвлөмж

1. Эрчим хүчний зохицуулах хорооноос 2010 онд баталсан “Улаанбаатарын цахилгаан түгээх сүлжээ” төхк-ийн “хэрэглэгчдийн чадлын итгэлцүүр сооф -ээс хамааруулж, төлбөр тооцох журам”-ийг шинэчлэн боловсруулж, өнөөгийн нөхцөл байдалд нийцсэн, нийт түгээх, хангах сүлжээнд мөрдөгдөх байдлаар өөрчлөх.
2. Олон улсад хуурмаг чадал, энергид тариф тогтоож хэрэглэгчдэд мөрдүүлдэг нийтлэг жишээнүүдийг судлах. Мөн Дотоодын Реактив хэрэглээ их байгаа объектуудын хэрэглээний шинж нь Багтаамж, Индуктив аль нь байгааг судлаж тодруулах.
3. Багтаамжийн шинж чанартай Реактив энергид Бодит энергийн адил төлбөр оноох зарчмыг зүйтэй гэж үзэж, тариф тогтоох судалгааны ажлыг эхлүүлэх, тарифыг батлах тал дээр ажиллах.
4. Хэлэлцүүлгийн явцад санал болгосон туршилтын аргаар хуурмаг энергийг тоолох шаардлагтай талаар нотлох хэмжилтийг гүйцэтгэх, объектоор СБХҮТ-ийн “Номын цагаан өргөө” –г сонгож хэмжилт, туршилтын ажлыг УБЦТС ТӨХК зохион байгуулах.
5. Энэхүү зөвлөмжийн болон туршилтын хэмжилтийн үр дүнг ЭХЯ, ЭХЗХ—д танилцуулах.

Анхаарал хандуулсанд баярлалаа.